

20.2.2025

Sivistysvaliokunnan kuuleminen

Hallituksen esitykseen eduskunnalle laiksi perusopetuslain muuttamisesta HE/212/2024 vp

Lastensuojelun Keskusliitto
Erityisasiantuntija Laura Nila

Lastensuojelun Keskusliitto
Armfeltintie 1, 00150 Helsinki
toimisto@lskl.fi | www.lskl.fi
Puh. 050 411 2380

- Kirjallinen asiantuntijalausunto on toimitettu sivistysvaliokunnalle kuulemisen lisäksi
- Tarkastelemme esitystä erityisesti YK:n lapsen oikeuksien yleissopimuksessa määriteltyjen lapsen oikeuksien ja niiden toteutumisen näkökulmasta (LOS kohta 3 *”Lasta koskevissa päätöksissä on aina ensisijaisesti harkittava lapsen etu”*)
- Lastensuojelun Keskusliitto pitää esitystä perusopetuslain muuttamiseksi pääosin kannatettavana
- Kuulemisessa nostamme esille viisi kohtaa, jotka mielestämme ovat jääneet esityksessä vähäiselle huomioille tai huomioimatta

Lasten ja nuorten näkemysten huomioiminen lakiesityksessä

- YK:n lapsen oikeuksien komitea on Suomelle kesäkuussa 2023 antamissaan päätelmissä suositellut, että lapset *osallistetaan päätöksentekoon kaikissa lapsiin liittyvissä asioissa myös valtakunnallisessa politiikanteossa*.

- Lakiesitykseen liittyen lapset ja nuoret antoivat arvokasta kokemustietoa mobiililaitteiden käytöstä;

Lapset ja nuoret ovat esimerkiksi todenneet, että on hyvä asia kieltää mobiililaitteet/puhelimet oppituntien aikana, mutta välitunneille rajoitusta ei toivota. Lapset ja nuoret perustelevat tätä esimerkiksi sillä, että tarkistavat päivän kulkua ja seuraavan oppitunnin tietoja puhelimesta tai ovat yhteydessä huoltajiin päivän aikatauluun liittyen.

- Osa lapsista ja nuorista myös hyödyntää välitunneilla puhelinta yhteydenpitoon ja vuorovaikutukseen tilanteissa, joissa kokevat yksinäisyyttä välitunneilla.
- Lasten ja nuorten mielipiteitä ei ole hyödynnetty myöhemmin esitystekstissä ja tätä voidaan pitää puutteena.

Lasten ja nuorten oikeus yksityisyydensuojaan

- Lakiesitys antaa opettajalle ja/tai rehtorille toimivaltuudet myöntää tietyissä tilanteissa oppilaalle oikeuden pitää puhelinta oppitunnilla esimerkiksi terveydenhoidosta johtuvista syistä. LSKL näkemyksen mukaan on myös muita tilanteita, jotka oikeuttavat mobiililaitteen pitämiseen oppitunnilla kuten lapsen tai nuoren vammaisuus, jos on tarve apuvälineelle. On myös syytä pohtia, voiko lapsen tai nuoren sosiaalihuollon asiakkuus esimerkiksi lastensuojelun asiakkuus luoda tilanteen, jolloin mobiililaitteen pitäminen oppitunnilla olisi sallittua.
- Esityksen mukaan opettaja ja/tai rehtori antavat esimerkiksi terveydenhoidon perusteella oppilaalle suullisen tai kirjallisen luvan pitää oppitunnilla mobiililaitetta. Tällöin tulee kiinnittää huomiota lapsen tai nuoren terveystietojen tietosuojaan. Miten terveystietoja siirretään? Minne niistä kirjataan? Miten ne säilytetään? Tuleeko terveydenhuollon ammattihenkilön ottaa kantaa asiaan?
- On myös hyvä pohtia lapsen ja nuoren näkökulmasta, miten hänen yksityisyydensuojastaan pidetään kiinni, jos muut oppilaat kiinnittävät luokassa huomiota mobiililaitteen käyttöön.
- Lapsen oikeuksien sopimus artikla 16 *”Lapsella on oikeus yksityisyyteen, kotirauhaan ja kirjesalaisuuteen. Hänen kunniaansa tai mainettaan ei saa halventaa”*.

Oikeusturvaa lapsille ja nuorille

- Koska lakiesitykseen liittyy koulun henkilökunnan valtuuksia puuttua mobiililaitteen häiritsevään käyttöön käyttämällä laissa säädettyjä kurinpitokeinoja, tulee lapsille ja nuorille tarjota tietoa heidän omista oikeuksistaan ja oikeusturvakeinoista ymmärrettävästi ja saavutettavasti.
- Myös lapsen vanhempien tai muiden huoltajien tulee olla tietoisia oikeusturvakeinoista.
- Osana järjestyssääntöjen laatimista tulee kirjata ymmärrettävät ohjeet oikeusturvakeinoista. Kuka voi olla koulussa se taho, joka tarvittaessa auttaa oppilasta omien oikeuksiensa turvaamisesta?
- Lapsen oikeuksien sopimus, artikla 4: Sopimusvaltiot ryhtyvät kaikkiin tarpeellisiin lainsäädännöllisiin, hallinnollisiin ja muihin toimiin tässä yleissopimuksessa tunnustettujen oikeuksien toteuttamiseksi. Taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien toteuttamiseksi sopimusvaltiot ryhtyvät mahdollisimman täysimääräisesti tällaisiin toimiin käytettävissä olevien voimavarojensa mukaan ja tarvittaessa kansainvälisen yhteistyön puitteissa.
- Myös artikla 12: 1. Sopimusvaltiot takaavat lapselle, joka kykenee muodostamaan omat näkemyksensä, oikeuden vapaasti ilmaista nämä näkemyksensä kaikissa lasta koskevista asioissa. Lapsen näkemykset on otettava huomioon lapsen iän ja kehitystason mukaisesti.
2. Tämän toteuttamiseksi lapselle on annettava erityisesti mahdollisuus tulla kuulluksi häntä koskevista oikeudellisissa ja hallinnollisissa toimissa joko suoraan tai edustajan tai asianomaisen toimielimen välityksellä kansallisen lainsäädännön menettelytapojen mukaisesti.

Lasten ja nuorten ympäristön muokkaaminen tukemaan liikunnallista elämäntapaa

- Liikunnallista elämäntapaa tukee siihen kannustava ympäristö, jolloin puistojen ja esimerkiksi koulujen piha-alueiden ja muiden lähivirkistysalueiden suunnitteluun ja liikuntavälineisiin tulee kiinnittää huomiota.
- LSKL pitää tärkeänä, että myös lapset ja nuoret otetaan mukaan ympäristön suunnitteluun. Tämän merkitys on korostunut, kun olemme eri yhteyksissä keskustelleet lasten ja nuorten kanssa mobiililaitteiden käytöstä välitunneilla ja pohtineet yhdessä, mitä muuta he voisivat tehdä laitteilla olon sijaan. Mieluisina välituntitekemisinä lapset ja nuoret ovat nostaneet esille mm. erilaiset yhteiset leikit ja pallopelit kuten jalkapallon tai koripallon. Samalla he tuovat esille, että koulun pihalla ei välttämättä ole pallokenttiä tai niiden käyttö on hyvin rajattua.
- Piha-alueiden ym. suunnittelussa tulee huomioida lasten ja nuorten monimuotoisuus ja erilaiset tarpeet
- Liikunnallisen elämäntavan luomisessa ja liikkumiseen kannustamisessa aikuisten rooli ja merkitys on tärkeä. Koulujen arjessa toimivat aikuiset voivat tukea lapsia ja nuoria liikkumaan mm. ohjaamalla välituntitoimintaa.

Koulun tulee tarjota tarvittavat laitteet ohjelmistoinen oppilaiden käyttöön

- LSKL pitää tärkeänä, että opetuksesta vastaavat tahot järjestävät jokaiselle lapselle ja nuorelle tarvittavat ja tarkoituksenmukaiset oppimisvälineet, mukaan lukien digitaaliset laitteet. Tämä osaltaan vähentäisi lasten omien mobiililaitteiden käyttöä ja tarvetta kouluissa.
- Tämä myös mahdollistaa tasa-arvoisen digitaalisen osaamisen kehittämisen koska oppilaiden laitteissa ja niiden ominaisuuksissa voi olla huomattavia eroja.
- Huomioiden kuitenkin YK:n lapsen oikeuksien komitean yleiskommentti 25 (digitaaliseen ympäristöön liittyvät lapsen oikeudet) kohta 56: *"Sisällönhallintaa, koulujen käyttämiä suodatusjärjestelmiä ja muita turvallisuuteen liittyviä tekniikoita ei saa käyttää rajoittamaan lasten pääsyä tietoihin digitaalisessa ympäristössä. Niitä tulisi käyttää vain estämään haitallisen materiaalin kulkeutumista lasten ulottuville. Sisällön valvonnan ja hallinnan tulisi olla tasapainossa suhteessa lapsen oikeuteen tulla suojelluksi muiden oikeuksiensa loukkauksilta, erityisesti ilmaisunvapauden ja yksityisyyden loukkauksilta".*

Kiitos!

Lastensuojelun Keskusliitto

Laura Nila, p. 0440408686, laura.nila@lskl.fi

LASTENSUOJELUN
KESKUSLIITTO